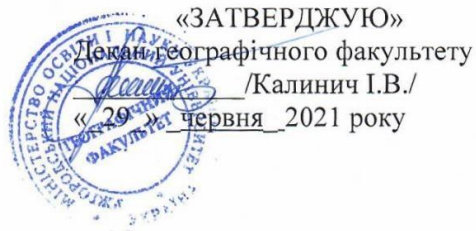


**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»  
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ  
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**



**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
МЕТОДИКА ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ З ГЕОГРАФІЇ**

Рівень вищої освіти	<b>перший (бакалаврський)</b>
Галузь знань	<b>01 Освіта/Педагогіка</b>
Спеціальність	<b>014 Середня освіта</b>
Предметна спеціальність	<b>014.07 Географія</b>
Освітня програма	<b>Географія</b>
Статус дисципліни	<b>обов'язкова</b>
Мова навчання	<b>українська</b>

Ужгород - 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «**Методика позашкільної роботи з географії**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта** предметної спеціальності **014.07 Географія** освітньої програми **Географія**.

**Укладач:** Шароді Ю.В. - асистент кафедри фізичної географії та раціонального природокористування;

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 11 від «25» червня 2021 р.

Завідувач кафедри



Поп С.С.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

протокол №8 від «29» червня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії



Потіш Л.А.

## 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 105	<b>3</b>	<b>4</b>
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4  самостійної роботи студента – 1	<b>6</b>	<b>8</b>
	Лекції:	
	<b>30</b>	<b>10</b>
	Практичні (семінарські):	
	<b>22</b>	<b>2</b>
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усне опитування	Самостійна робота:	
	<b>53</b>	<b>93</b>

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

**Мета:** викладання навчальної дисципліни «Методика позашкільної роботи з географії» є систематизація й узагальнення студентами знання теорій, концепцій, закономірностей, головних категорій методики навчання географії; ознайомлення з методологічною основою наукових досліджень географічної науки та з сучасними методами проведення означених досліджень в процесі позакласної роботи з географії, розширенні географічного світогляду і поглибленні знань в галузі географічної науки, удосконаленні загальнонавчальних і спеціальних для географії умінь і навичок учнів.

### **Завдання:**

– ознайомити з теорією та методологією проведення географічних наукових досліджень поза навчальною програмою, принципами, методиками та організаційними формами;

– вивчити основні методи, що використовують у географічних наукових дослідженнях, закріпити дослідницькі навички організації географічних досліджень;

– вивчити принципи і засади планування наукових спостережень і експериментів в позакласній та позашкільній роботі;

– вивчити методи і засоби проведення інформаційного пошуку, удосконалити вміння самостійно поповнювати свої знання з різних джерел інформації;

– знати закономірності процесів, що відбуваються в геосистемах різного рівня складності, а також правила проведення сучасних досліджень географічної науки;

– вміти застосовувати математично-статистичні методи опрацювання даних отриманих при проведенні географічних досліджень;

– творчо аналізувати результати наукової та виробничої роботи, самостійно знаходити шляхи її удосконалення та вміти інформативно та обґрунтовано оформити їх у відповідних інформаційних джерелах.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні володіти наступними компетентностями: загальними:

– здатність приймати обґрунтовані рішення;

– здатність працювати в команді;

– здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

– здатність до виконання дослідницької роботи з елементами наукової новизни. фаховими:

– здатність належно використовувати географічну термінологію, ефективно і вільно передавати географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами;

– здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, географічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності;

– здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії в основній (базовій) середній школі;

– здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем та людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства;

– здатність реалізовувати красназавчий підхід на уроках географії, у позакласній та позашкільній діяльності;

– здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів на довкілля та людину.

Відповідно до освітньої програми «Географія», вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

**ЗК 1.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, компетентності (ЗК) усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

**ЗК 2.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної

області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

**ЗК 3.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

**ЗК 4.** Здатність працювати в команді.

**ЗК 5.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

**ЗК 6.** Здатність спілкуватися іноземною мовою.

**ЗК 7.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

**ЗК 8.** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

**ЗК 9.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

**ЗК 10.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

**ФК 1.** Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

**ФК 2.** Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання учнів.

**ФК 3.** Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

**ФК 4.** Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання).

**ФК 5.** Здатність до забезпечення охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими потребами) в освітньому процесі та позаурочній діяльності.

**ФК 6.** Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

**ФК 7.** Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

**ПК 7.** Здатність реалізовувати краснорічний підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

### **3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Методика позашкільної роботи з географії**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

**ОК 1.8** Топографія з основами геодезії

**ОК 1.9** Картографія і ГІС

**ОК 1.10** Основи екології і екологія людини

**ОК 1.11** Психологія (вікова психологія)

**ОК 1.12** Педагогіка з основами педмайстерності

**ОК 2.1** Загальне землезнавство.

**ОК 2.2** Геологія загальна та історична

**ОК 2.3** Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів

**ОК 2.4** Метеорологія та кліматологія

**ОК 2.5** Загальна гідрологія

**ОК 2.6** Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену

**ОК 2.7** Біогеографія

**ОК 2.9** Фізична географія материків та океанів

**ОК 2.10** Фізична географія та природноресурсний потенціал України

**ОК 2.11** Основи суспільної географії

**ОК 2.12** Регіональна економічна і соціальна географія

**ОК 2.17** Методика викладання географії в закладах загальної середньої освіти

**ОК 2.24** Педагогічна навчальна практика (пропедевтика) з географії

#### 4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Географія**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

<b>Програмні результати навчання</b>	<b>Шифр РН</b>
Знає основні історичні етапи розвитку предметної області.	<b>РН 1</b>
Знає закономірності розвитку особистості, вікові особливості учнів, їхню психологію та специфіку сімейних стосунків.	<b>РН 2</b>
Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти).	<b>РН 3</b>
Знає та розуміє особливості навчання різнорідних груп учнів, застосовує диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.	<b>РН 4</b>
Уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	<b>РН 5</b>
Уміє використовувати інструменти демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності.	<b>РН 6</b>
Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.	<b>РН 7</b>
Добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів і здійснює самоаналіз ефективності уроків.	<b>РН 8</b>
Володіє формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини.	<b>РН 9</b>
Здатний проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, уміє виявляти булінг серед учнів та протидіяти йому, організовувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками.	<b>РН 10</b>
Здатний цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	<b>РН 11</b>
Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	<b>РН 12</b>
Знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної науки.	<b>РН 13</b>
Пояснює просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.	<b>РН 14</b>
Описує основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їхніх компонентів, класифікує зв'язки й залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.	<b>РН 15</b>
Пояснює зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.	<b>РН 16</b>
Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.	<b>РН 17</b>
Застосовує базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє	<b>РН 18</b>

інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії.	
Уміє характеризувати природні ландшафти і регіони, пояснювати їхні особливості та взаємозв'язки, сформовані географічним положенням й іншими географічними чинниками (зокрема під час навчальних польових практик).	<b>PH 19</b>
Розуміє глобальні суспільно-географічні процеси, вміє складати характеристики населення світу, секторів і галузей світового господарства.	<b>PH 20</b>
Характеризує і оцінює природні умови і ресурси, населення та господарство України, її роль і місце в сучасних суспільно-географічних процесах у світі; знає і розуміє географічні особливості свого адміністративного регіону	<b>PH 21</b>
Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми в базовій середній школі.	<b>PH 22</b>
Добирає міжпредметні зв'язки курсів географії в базовій середній школі з метою формування в учнів природничо-наукової компетентності відповідно до вимог Державного стандарту загальної середньої освіти з освітньої галузі «Природознавство»; володіє методикою навчання пропедевтичного курсу «Природознавство».	<b>PH 23</b>
Дотримується сам під час польових навчальних практик та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.	<b>PH 24</b>

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Методика позашкільної роботи з географії**»:

<b>Очікувані результати навчання з дисципліни</b>	<b>Шифр</b>
<b>Вміти:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- організовувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками;</li> <li>- пояснювати зміни, які відбуваються в географічному середовищі;</li> <li>- пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії;</li> <li>- охарактеризувати і оцінювати природні умови і ресурси;</li> <li>- добирати міжпредметні зв'язки курсів географії;</li> <li>- застосовувати сучасні освітні технології;</li> <li>- формувати відповідальне ставлення учнів до природи.</li> </ul>	<b>PH</b> <b>5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24</b>
<b>Знати:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- зміст і завдання, основні терміни курсу, його значення;</li> <li>- особливості навчання різнорідних груп учнів;</li> <li>- основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії;</li> <li>- реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії.</li> </ul>	<b>PH</b> <b>1, 2, 3, 4, 13, 22</b>

## **5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

Методами навчання є: словесні (лекція, пояснення, бесіда, розповідь), практичні (практична робота), наочні методи (ілюстрації, демонстрації).

### **Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання**

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- поточне опитування;
- модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- усне опитування на практичних роботах;
- іспит.

**Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання**

**Форми поточного контролю:** семінарські заняття, індивідуальні консультації, зворотній зв'язок на лекціях через запитання по ходу лекції або швидке тестування за матеріалом прослуханих лекцій.

**Форма модульного контролю:** письмова контрольна робота з тем змістового модуля.

**Форма підсумкового семестрового контролю:** іспит у формі усної перевірки знань.

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1/2)**

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	40	100
15	15	15	15		

T1, T2 ... – теми семінарських занять

**Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни**

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість, год	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість, год	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	7	30	9	30
Презентація	2	30	11	30
Модульна контрольна робота	1	40	1	40
<b>Разом</b>	<b>9</b>	<b>100</b>	<b>9</b>	<b>100</b>

**Критерії оцінювання модульної контрольної роботи**

До модульного контролю допускаються студенти, які при поточному контролі набрали не менше 10 балів (тобто 25% від максимальної оцінки поточного контролю).

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни проводиться двічі на семестр, згідно розкладу модульних контролів визначених навчальною частиною в межах годин, які відведені на практичні заняття. До початку модульної контрольної роботи студенти мають мати поточні підсумкові бали за практичні роботи та самостійну роботу. Структура модульної контрольної роботи № 1 – це 8 тестових завдань та 2 теоретичні запитання, які дають можливість оцінити навчальні досягнення студента. Кожна правильна відповідь тесту оцінюється у 2 бали, неправильна – 0 балів (разом 16 балів). Якісне виконання теоретичного запитання оцінюється у 12 балів (разом 24 бали). Максимальна кількість балів одержаних під час контрольної роботи становить 40. Виконання модульної контрольної роботи № 2 передбачає таку ж структуру написання та оцінювання як і модульної контрольної № 1. Причому враховується повнота викладу матеріалу, його логічна послідовність, структурність, адекватність оформлення роботи, тощо.

Сума балів за всі види	Оцінка: національна та	Критерії оцінювання
------------------------	------------------------	---------------------

навчальної діяльності	ECTS	
90 – 100	Відмінно А	Студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
82-89	Добре В	Студент повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
74-81	Добре С	Студенту розкрив теоретичні питання, програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.
64-73	Задовільно D	Студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння матеріалу.
60-63	Задовільно E	Студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі.
35-59	Незадовільно FX	Студенту не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.
0-34	Незадовільно F	Студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

Студент, який не з'явився на модульну контрольну роботу (з поважних причин, підтверджених документально) має право повторно пройти контроль. Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці (менше зазначеної в п.5), проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються. Під час другого модульного підсумкового контролю викладач оголошує загальну кількість балів накопичених студентом. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то іспит може бути виставлений за результатами модульних контролів на момент оголошення результатів. У разі, якщо студент бажає поліпшити свою оцінку, він складає іспит за всією програмою навчальної дисципліни.

### Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Результат підсумкового семестрового контролю за 100-бальною шкалою викладач оголошує студентам на останньому семінарському занятті. Він включає бали отримані при поточному, проміжному та модульному контролі. Студент може покращити позитивну підсумкову оцінку складаючи усний іспит за програмою дисципліни або йому виставляються підсумкова семестрова оцінка у відомість та залікову книжку за його бажанням.

Іспит проводиться у формі усного опитування з метою з'ясування рівня знань студентів, які виявили бажання покращити підсумкову семестрову оцінку, яку отримано за накопичувальною кредитно-бальною системою, однак не менше 60 балів. Обов'язково складають екзамен студенти, які мають підсумкову семестрову оцінку від 35 до 59 балів (FX), а студенти, які отримали нижче 35 балів не мають права скласти іспит з можливістю повторного вивчення дисципліни.

Критерії оцінювання підсумкового контролю доводяться до відома студентів на першому занятті.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

## 6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### 6.1. Зміст навчальної дисципліни

#### Змістовий модуль 1. Зміст та педагогічні вимоги до позакласної роботи з географії

**Тема 1.** Дидактичні вимоги до позакласного навчання географії . Дефініція позакласної форми проведення навчання географії (позакласного навчання географії) та види позакласного навчання (систематичне, періодичне, епізодичне). Дидактичні вимоги до позакласного навчання географії та педагогічні цілі його здійснення. Сутність внутрішніх і зовнішніх

мотивів, мотивації та мотивування учіння географії. Класифікаційна схема мотивів учіння. Типи мотивів учіння (пізнавальні, соціальні). Види пізнавальних мотивів учіння (широкі пізнавальні, навчально-пізнавальні, самоосвітні). Види соціальних мотивів учіння (широкі соціальні, обмежені (вузькі) соціальні). Підвиди широких соціальних мотивів учіння (патріотичні, професійної підготовки, відповідальності за власну освіту). Підвиди обмежених (вузьких) соціальних мотивів учіння (позиційні, соціальної співпраці).

**Тема 2.** Форми-підвиди систематичного позакласного навчання географії. Форми-підвиди систематичного позакласного навчання географії (факультативні заняття з географії, географічний гурток, шкільний краєзнавчий музей, географічний клуб, співпраця з Малою академією наук (МАН) України, шкільний осередок Українського географічного товариства тощо). Різновиди географічного гуртка (той, що зацікавлює, з поглибленого вивчення програмного матеріалу, практичного спрямування, спеціалізований). Ілюстративно-демонстраційні методичні прийоми навчання географії (навчальне ілюстрування з географії, навчальне демонстрування з географії, демонстраційний навчальний дослід (експеримент) з географії). Дидактичні вимоги до ефективного постановки демонстраційного навчального дослід (експерименту) з географії. Прикладні методичні прийоми навчання географії (навчальне спостереження з географії, навчальна вправа з географії, географічна задача, самостійний навчальний дослід (експеримент) з географії, практичні завдання з географії). Різновиди навчальної вправи з географії (вступна, пробна, тренувальна, творча, контрольна). Групи географічних задач. Послідовність реалізації самостійного навчального дослід (експерименту) з географії.

**Тема 3.** Форми-підвиди періодичного позакласного навчання географії. Форми-підвиди періодичного позакласного навчання географії (тиждень географії, географічна конференція, географічний вечір, географічна олімпіада, географічний турнір, географічні дебати). Системна реалізація тижня географії. Географічна олімпіада та її етапи (олімпіада: шкільна; районна чи міська; обласна; всеукраїнська). Творча діяльність учнів . Критичне мислення учнів . Рівні формування досвіду творчої діяльності учнів з географії. Методи навчання географії . Диференціації методів навчання географії . Диференціація методів навчання географії за використаними джерелами географічних знань. Диференціація методів навчання географії за характером навчально- пізнавальної діяльності учнів.

**Тема 4.** Форми-підвиди епізодичного позакласного навчання географії. Форми-підвиди епізодичного позакласного навчання географії (географічна екскурсія, туристський похід, екологічний рейд тощо). Різновиди географічної екскурсії: за змістом проведення (географічна екскурсія в довкілля, географічна екскурсія на підприємство), за кількістю тем тощо. Навчальна розповідь з географії . Художня навчальна розповідь з географії. Наукова навчальна розповідь (наукова навчальна доповідь) з географії . Науковопопулярна навчальна розповідь з географії. Описова навчальна розповідь з географії. Дидактичні вимоги до ефективного застосування навчальної розповіді з географії . Навчальне пояснення з географії . Індуктивне навчальне пояснення з географії . Дедуктивне навчальне пояснення з географії .

**Змістовий модуль 2. Характеристика форм позакласної роботи з географії.**

**Тема 5. Географічні гуртки та факультативи.** Організація географічного гуртка . Вибір видів суспільно корисної роботи географічного гуртка: організацію краєзнавчого куточка, музею, виставки, озеленення ділянки і т. д. Географічні гуртки за змістом. Загальні принципи роботи географічного гуртка. План роботи гуртка . Особливості методики проведення занять географічного гуртка . Географічні факультативи. Методичні особливості проведення факультативних занять. Освітньо-виховне значення факультативів. Форми організації факультативних занять. Шкільний музей як одна з форм роботи з розвитку творчої самостійності та громадської активності учнів у процесі збору, дослідження, обробки, оформлення і пропаганди географічних матеріалів. Клубна форма позакласної роботи з географії як одна з найбільш перспективних. Організаційна структура клубу . Зміст роботи клубу: клуби любителів природи, клуби цікавих зустрічей, клуби кіноподорожей. Мета роботи клубу. Основні форми занять шкільного географічного клубу.

**Тема 6. Шляхи організації, зміст і методика проведення географічних вечорів, конкурсів, олімпіад.** Тиждень географії в школі як комплексний захід. План проведення

тижня географії в школі . Підготовка та оформлення плану проведення тижня географії в школі. Підготовка і проведення дня географії в кожному класі. Конкурс рефератів з географії. Випуск тематичних стінних газет, конкурс на кращу стінну газету географічного змісту. Проведення екскурсій до музеїв, на підприємства, в інститути, на метеостанції. Демонстрації кінофільмів; проведення географічних вечорів, ігор; проведення конференцій з географії; зустрічі з цікавими людьми. Загальні методичні рекомендації до проведення географічних вечорів. Тематика географічних вечорів, розробка сценарію, підготовка до проведення. Освітньо-виховне значення географічних вечорів, їх багатоаспектність та місце у позакласній роботі з географії.

Проведення конференцій з географії: підготовка та проведення. Запрошення на конференцію відомих людей. Організація і проведення географічних конкурсів, вікторин та ігор. Географічні вікторини – тематичні та змішані. Використання географічних ігор для моделювання пошукової діяльності учнів, спрямованої на досягнення загальної значимої мети. Ігри сюжетно-рольового характеру. Етапи гри. Ігри-подорожі. Географічна олімпіада як один із видів профорієнтаційної роботи. Підготовка та проведення географічних олімпіад. Складання питань та завдань. Питання краєзнавчого та природоохоронного характеру. Реалізація міжпредметних зв'язків як обов'язкова умова проведення географічних олімпіад.

### **Тема 7. Науково-методичні та організаційні основи проведення географічних екскурсій та мандрівок у школі.**

Навчальна екскурсія як спосіб отримання нових або закріплення та узагальнення здобутих теоретичних знань. Освітня, виховна і методична роль екскурсій і мандрівок. Розвиваюче та оздоровче значення географічних мандрівок. Система екскурсійної та краєзнавчої роботи у середній школі. Мандрівки як основна форма роботи географічних та краєзнавчих гуртків. Класифікація географічних екскурсій за дидактичною метою, тривалістю, способами проведення. Місця проведення екскурсій та їх класифікація за охопленням території. Пішохідні, велосипедні, автобусні мандрівки. Краєзнавча і художня література як джерело інформації для проведення екскурсій та мандрівок. Навчальні і краєзнавчі атласи областей, топографічні карти великого масштабу. Використання Інтернет-джерел: Вікіпедії, «Google maps» та ін. Укладання бази даних на основі аналізу літературних, картографічних джерел, матеріалів попередніх екскурсій та мандрівок.

Знайомство з околицями свого поселення. Орієнтування на місцевості та окомірне знімання. Знайомство із геологічною будовою і гірськими породами найближчих околиць поселення. Екскурсії до кар'єрів та геологічних відслонень. Вивчення форм рельєфу на місцевості. Сходження на домінуючу вершину в околицях поселення. Виділення ерозійних (яр, балка, річкова долина) та акумулятивних форм рельєфу. Подорож до найближчої річки, озера, болота. З'ясування гідрологічних і біологічних особливостей водойм. Оцінка якостей води та екологічного стану водних об'єктів природних комплексів. Планування маршрутів і тривалості мандрівок. Меридіональний характер маршрутів західною Україною – оптимальний для вивчення природних комплексів України.

**Тема 8. Сучасні форми позакласної виховної роботи з географії.** Зміст виховання як науково обґрунтована система загальнокультурних і національних цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості. Рекомендовані форми виховної роботи для учнів 5-9 класів: відверта розмова, тренінг, гра- експрес, рольова гра, вікторина, веселі старты та естафети, колективна творча справа (КТС), проект, колективне ігрове спілкування, похід, спартакіада, турнір, гра-анкета, колаж, ігрова програма, пошукова гра, екологічна стежка, художня галерея, конкурс-ярмарок, трудовий десант, інтелектуальна гра тощо.

Врахування вікових особливостей учнів (потребу в життєвому самовизначенні, спрямованості на майбутнє, визначенні свого життєвого шляху, майбутньої професії): диспут, брифінг, відверта розмова, етичний тренінг, конкурс, ділова зустріч, етичний тренінг, тестування, екологічний десант, турнір ораторів, моделювання розвивально-виховних ситуацій, проект, брейн-ринг, сократівська бесіда, філософський стіл, дебати, бенефіс, колаж, презентація, пресшоу, круглий стіл, прес- конференція, фоторепортаж, презентація-захист, відкрита кафедра, тематичний діалог, захист проектів, поетична вітальня, самотестування тощо. Переваги інтерактивних форм роботи. Інтерактивні форми роботи. Театралізовані форми

роботи . Літературно-музична композиція. Концерт. Публіцистична вистава. Пластично-хореографічна вистава. Інтерактивна вистава. Вистава форум-театру. Змагання команд КВН. Художньо-прикладні форми. Читацька конференція . Тематичні вечори . Інтерактивні ігрові форми . Інтерактивна акція. Ток-шоу. Тематична дискотека. Гра станціями (квест). Фут-квест. Флеш-моб .Інтелектуально-пізнавальні форми. Вечори запитань і відповідей. Сократівські бесіди. Відкритий мікрофон. Публічна лекція. Проекти (дослідження).

### Тема 9. Основні показники ефективності позакласної роботи з географії.

Створення системи позакласної роботи. Визначальні фактори зростаючого значення позакласної роботи. Підвищення якості географічних знань і умінь школярів. Інтелектуальний та емоційний настрій учнів: підвищення інтересу до занять в класі і в позакласний час, читання додаткової літератури, активна участь у суспільно корисній роботі та ін .Зростання самостійності школярів під час урочної та домашньої роботи. Підвищення якості знань з інших предметів. Придбання умінь роботи з різними джерелами інформації. Підвищення загального рівня культури школярів.

## 6.2. Структура навчальної дисципліни (для денної форми навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання:					
	у тому числі					
Усього	лекції	практичні (семинарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
<b>Модуль 1. Зміст та педагогічні вимоги до позакласної роботи з географії</b>						
<b>Тема 1.</b> Дидактичні вимоги до позакласного навчання географії .	9	3	2			4
<b>Тема 2.</b> Форми-підвиди систематичного позакласного навчання географії.	11	4	3			4
<b>Тема 3.</b> Форми-підвиди періодичного позакласного навчання географії.	9	3	2			4
<b>Тема 4.</b> Форми-підвиди епізодичного позакласного навчання географії.	9	3	2			4
<b>Модульна контрольна 1</b>	1		1			
<b>Разом за модуль</b>	<b>39</b>	<b>13</b>	<b>10</b>			<b>16</b>
<b>Модуль 2. Характеристика форм позакласної роботи з географії</b>						
<b>Тема 5.</b> Географічні гуртки та факультативи.	9	3	2			4
<b>Тема 6.</b> Шляхи організації, зміст і методика проведення географічних вечорів, конкурсів, олімпіад .	12	4	3			5
<b>Тема 7.</b> Науково-методичні та організаційні основи проведення географічних екскурсій та мандрівок у школі.	10	3	2			5
<b>Тема 8.</b> Сучасні форми позакласної виховної роботи з географії.	9	3	2			4

<b>Тема 9.</b> Основні показники ефективності позакласної роботи з географії.	10	4	2			4
<b>Модульна контрольна 2</b>	1		1			
Разом за модуль	51	17	12			22
<b>Разом за семестр</b>	<b>90</b>	<b>30</b>	<b>22</b>			<b>38</b>

### 6.2. Структура навчальної дисципліни (для заочної форми навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Форма навчання:				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
<b>Тема 1.</b> Дидактичні вимоги до позакласного навчання географії .	12,5	1	0,5		11
<b>Тема 2.</b> Форми-підвиди систематичного позакласного навчання географії.	12,5	1	0,5		11
<b>Тема 3.</b> Форми-підвиди періодичного позакласного навчання географії.	11,5	1	0,5		10
<b>Тема 4.</b> Форми-підвиди епізодичного позакласного навчання географії.	11,5	1	0,5		10
<b>Тема 5.</b> Географічні гуртки та факультативи.	12	1			11
<b>Тема 6.</b> Шляхи організації, зміст і методика проведення географічних вечорів, конкурсів, олімпіад .	12,5	1,5			11
<b>Тема 7.</b> Науково-методичні та організаційні основи проведення географічних екскурсій та мандрівок у школі.	12,5	1,5			11
<b>Тема 8.</b> Сучасні форми позакласної виховної роботи з географії.	10	1			9
<b>Тема 9.</b> Основні показники ефективності позакласної роботи з географії.	10	1			9
<b>Разом за семестр</b>	<b>105</b>	<b>10</b>	<b>2</b>		<b>93</b>

### 6.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Позакласна та позаурочна форма навчання як форма	1	

	проведення навчання географії.		
2	Тема 2. Позаурочна форма проведення навчання географії та її види.	1	1
3	Тема 3. Види та форми-підвиди позакласного навчання географії.	2	
4	Тема 4. Методика організації і проведення позакласної та позаурочної форми навчання з географії у 6 класі.	2	1
5	Тема 4. Методика організації і проведення позакласної та позаурочної форми навчання з географії у 7 класі.	2	
6	Тема 4. Методика організації і проведення позакласної та позаурочної форми навчання з географії у 8 класі.	2	
7	Тема 4. Методика організації і проведення позакласної та позаурочної форми навчання з географії у 9 класі.	2	
8	Тема 4. Методика організації і проведення позакласної та позаурочної форми навчання з географії у 10 класі.	2	
9	Тема 4. Методика організації і проведення позакласної та позаурочної форми навчання з географії у 11 класі.	1	
10	Тема 10. Географічні олімпіади і конкурси.	2	
11	Тема 11. Методика організації і проведення тижня географії в школі.	1	
12	Тема 12. Методика організації і проведення туристично-краєзнавчої роботи.	2	
13	Тема 13. Методика організації і проведення учнівських географічних науково-дослідних робіт.	2	
<b>Разом</b>		<b>22</b>	<b>2</b>

#### **6.5. Індивідуальні завдання (у разі потреби)**

*Індивідуальні завдання не передбачені за навчальним планом.*

### **7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА**

*(у разі потреби)*

Технічні засоби: мультимедійна техніка, Інтернет ресурси з доступом під час лекції; Дидактичні матеріали: електронні варіанти навчально-методичних матеріалів, завдання для модульного та підсумкового контролю, матеріали лектора до дисципліни в системі віртуального навчання «Moodle».

Програмне забезпечення наявне в комп'ютерних класах та індивідуальне у студентів і викладачів.

### **8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ**

#### **Основна література**

1. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. наук О.Ф. Надтоки. – К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018.
2. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий ріг : Айс Принт, 2017. – Вип. 1 (50). – 332 с.
3. Нова українська школа: Порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
4. Пономарьова Г., Репко І., Одарченко В. Практикум з педагогіки: навч. посібник. Харків: ТО Ексклюзив, 2017. 243с.

### Додаткова література

1. Самойленко В.М. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України) / В.М.Самойленко, Я.Б.Олійник, Л.П.Вішнікіна, І.О.Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2015.
2. Навчальна програма курсу “Географічний простір Землі” рівень стандарту та профільний рівень. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalniprogrami-dlya-10-11-klasiv>.

**Результати перегляду  
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 2020/ 2021 н.р. без змін; зі змінами (Додаток 1).  
21 (потрібне підкреслити)

протокол № \_\_\_\_ від « \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20 \_\_\_\_ р. Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ Поп С.С.  
(підпис) (Прізвище  
ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20\_\_\_\_ / 20\_\_\_\_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток \_\_\_\_).  
(потрібне підкреслити)

протокол № \_\_\_\_ від « \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20 \_\_\_\_ р. Завідувач кафедри \_\_\_\_\_  
(підпис) (Прізвище  
ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20\_\_\_\_ / 20\_\_\_\_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток \_\_\_\_).  
(потрібне підкреслити)

протокол № \_\_\_\_ від « \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20 \_\_\_\_ р. Завідувач кафедри \_\_\_\_\_  
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20\_\_\_\_ / 20\_\_\_\_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток \_\_\_\_).  
(потрібне підкреслити)

протокол № \_\_\_\_ від « \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20 \_\_\_\_ р. Завідувач кафедри \_\_\_\_\_  
(підпис) (Прізвище  
ініціали)